כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת ואתחנן ■ י"ב מנחם אב ה'תשפ"א ■ 21.07.2021 ■ גליון מס' 642

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

שו"ת קיץ

סחר בחפצי צדיקים

בתקופה האחרונה הולכת ומתפשטת תופעה של מסחר חסר רגש בחפצי רבנים. מסחר זה מייחס קדושה...

המשך בעמ' 2

ואהבת את ה'

במרכז פרשתנו, נמצאת פרשת ייחוד ה'. המתחילה בפסוק, 'שמע ישראל'. ומסתיימת בבקשת ה'...

המשך בעמ' 4

סיפור לשבת

שכנו של הב"ח בגן עדן

הוא עמד ליד הדלפק, ניצח על המלאכה, מגניב מדי פעם מבט לשיפולי הלובי, אל האורח האלמוני...

קבורה עם נעליים ישנות וקרועות

הלילה עוד היה שחור כפחם כשנביחות רצחניות בשפה הגרמנית "שנעל, שנעל, ראוס" מלוות...

המשך בעמ' 5

שביבים

■ *להיות ג'נטלמן*

■ *כשהלחם והביצים נגמרו*

■ *הרה"ג רבי משה חדש זצ"ל*

המשך בעמ' 9

תשובה מאהבה ותשובה מיראה

"ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך. בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה...

המשך בעמ' 12

שופר לעתות גאולה

תמונתו ההיסטורית של הרב הראשי לישראל וצה"ל, הגר"ש גורן תוקע בשופר כשהוא מוקף בצנחנים...

המשך בעמ' 13

ואראה את הארץ הטובה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

היכן מצינו אהבת ארץ חמדה כמו בעמידתו של האיש שלא קם כמוהו, אשר לא כהתה עינו ולא נס ליחו, העומד ומתחנן לפני בורא עולם שיואיל להכניסו לארץ ישראל, ומבקש: "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה". וכמה עלובים לעומתו הגמדים של ימינו, אשר אדמות ארץ ישראל הפכו לדידם לנכסי נדל"ן ומקור לרווחים מפוקפקים, ובהם פוליטקאים שאת אדמות ארץ ישראל הפכו לקלפי מיקוח להשגת שקט רגעי ושלום מדומה. דוקא בשעת הרת גורל זו, שעתידה של ארץ ישראל מונח על כף המאזניים וערכה נעשה כה זול בעיני רבים, חייבים אנו להזכיר שוב ושוב את הנשכחות, לעורר מחדש את מעמדה וערכה האמיתי של ארץ ישראל. **באגרות ראי"ה** [אגרת צו] כותב הרב קוק: "יסוד הגלות והשפלות הנמשך בעולם, בא רק מפני שאין מודיעים את ארץ ישראל, את ערכה וחכמתה, ואין מתקנים את חטא המרגלים שהוציאו דבה על הארץ, בתשובת המשקל: להגיד ולבשר בעולם כולו הודה והדרה, קדושתה וכבודה, והלואי שנזכה אחרי כל ההפלגות כולן, מצדנו, להביע אף חלק אחד מרבבה מחמדת ארץ חמדה ומהדרת אור תורתה ועלוי אור חכמתה ורוח הקודש המתנוסס בקרבה".

כבר אברהם אבינו הכיר בערכה של ארץ ישראל, כמו שמובא **במדרש** [ב"ר לט ח]: "אמר ר' לוי: בשעה שהיה אברהם מהלך בארם נהרים ובארץ נחור, ראה אותם אוכלים ושותים ופוחזים, אמר: הלואי לא יהא חלק בארץ הזאת! וכיון שהגיע לסולמה של צור ראה אותם עסוקים בניכוש בשעת ניכוש, בעידור בשעת עידור, אמר: **הלואי יהא חלקי בארץ הזאת!** אמר לו הקב"ה: לזרעך אתן את הארץ הזאת". ובמדרש אחר [תנחומא משפטים י] אמרו: "מהו ארץ חמדה? ארץ שחמדו לה אבות, אברהם נתאוה לה שנאמר: 'במה אדע כי אירשנה', יצחק נתאוה לה, שנאמר לו: 'גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האלה', יעקב נתאוה לה שנאמר: 'אם יהיה אלקים עמדי . . . ושבתי בשלום אל בית אבי', אף משה נתאוה לה, שנאמר: 'ואתחנן אל ה' . . . אעברה נא ואראה את הארץ הטובה".

ב"**עולת ראיה**" [ח"א עמ' רג] מסביר הראי"ה שהקשר של העם היהודי לארץ ישראל אינו דומה לקשר של שאר העמים לארצם, את ההבדל הזה הוא מדייק מהכתוב [דברי הימים א, טז, טו-יח]: "זכרו לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור, אשר כרת את אברהם ושבועתו ליצחק ויעמידה ליעקב לחק לישראל ברית עולם, לך אתן ארץ כנען חבל נחלתכם בהיותכם **מתי מעט, כמעט, וגרים בה**", וכך הוא מפרש את הכתוב: באופן רגיל הקשר של כל עם לארצו אינו מתרחש מיד אלא מתפתח **בתהליך היסטורי** הנמשך תקופה ממושכת, על ידי **ציבור גדול**, המתיישב בארץ בהתיישבות של **קבע**, ואז כל המרכיבים הללו: הזמן, הציבור והקביעות יחד יוצרים את הקשר. ואילו הקשר של כנסת ישראל עם ארצה התהווה גם בהעדר כל המרכיבים הטבעיים הללו, הן מבחינת כמות האנשים: "**בהיותם מתי מעט**", והן מבחינת משך הזמן: "**כמעט**", בזמן קצר ותכוף, והן מבחינת העדר התיישבות של קבע: "**וגרים בה**" - כך שגם בלא המרכיבים הטבעיים היוצרים את ההתקשרות לארץ, גם בלעדיהם נוצר הקשר של עם ישראל לארץ ישראל, ומהו הדבר שיצר את הקשר של עם ישראל לארצו ? הוא דבר ה' וברית קדשו, בחוק שבועות עולם אשר הוא אמר ויהי.

הבדל נוסף אנו רואים בין ארץ ישראל לשאר הארצות, ששלמות ארץ ישראל אינה ניתנת לחלוקה, שקדושתה וסגולתה היא אחת שאין לחלקה למחצה לשליש ולרביע, ואת הדבר הזה ממחיש הקב"ה במראה שהוא מראה למשה. כשעלה משה אל הר נבו והקב"ה אראהו משם את הארץ, לא אראה לו רק את שפלת החוף מגדרה עד חדרה, או מחוף הים עד כפר סבא, אלא אראהו "**את כל הארץ**, את הגלעד עד דן, ואת כל הנפתלי, ואת ארץ אפרים ומנשה, ואת כל ארץ יהודה עד הים האחרון, ואת הנגב ואת הככר בקעת ירחו עיר התמרים עד צוער" [דברים לד א-ד], להראותו שארץ ישראל כולה היא חטיבה אחת.

שו"ת קיץ

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

הרב שבתי יגל שליט"א מארח הפעם את הרב משה ניסנבוים שליט"א ["צריך עיון"]

סחר בחפצי צדיקים

בתקופה האחרונה הולכת ומתפשטת תופעה של מסחר חסר רגש בחפצי רבנים. מסחר זה מייחס קדושה עצמית לחפצים, הופך את הגדלות התורנית לאובייקט, ומביא לבסוף לזלזול ציני ברבנים עצמם. הגיע הזמן לשים גבולות לתופעה הפסולה.

בשנים האחרונות הולכת ונפוצה לה תופעה מרתקת: מסחר בפריטים אישיים של גדולי ישראל מדורות קודמים ומימינו אנו. תשמישי קדושה, אביזרים וכן מכתבים אינטימיים שבין הרב לבני משפחתו, ואפילו סתם תעודות רשמיות. הגלימה של הבבא סאלי, ירמולקע של אדמו"ר זה או אחר ואפילו פיסת בד מחלוקו של הבעש"ט מוצעים בשוק לכל המרבה במחיר. אפילו חפצים יותר פרוזאיים, כמו הקלנועית של הרב אלישיב, המשקפיים של מרן החזון איש או העט של הרב משה פיינשטיין זצ"ל, הם מוצר העובר לסוחר. בראש הקטגוריה ניצבים כמובן חפצים הנחשבים לבעלי סגולה, כמו המקטרת של היהודי הקדוש, מקלות הליכה, יין שעליו ברך הצדיק וכיוצא באלה.

מסחר בחפצי רבנים אינו תופעה חדשה אמנם, אך נראה כי בעבר הוצעו למכירה בעיקר פריטים מחייו הציבוריים של הרב, כמו אגרות או כתבי יד של ספריו. החפצים הפרטיים שנמכרו היו תשמישי קדושה שהשתייכו לרבנים: טלית, תפילין, פמוטות, מזוזות וכדומה. אולם כיום התרחב המסחר לכמעט כל אובייקט שניתן לזהותו עם הרב, יהיה זה צלחת מסט השבת שלו או תעודת מעבר עם שמו ותמונתו. להבדיל, נראה כי חפצי רבנים נסחרים כמו אביזרים של ידוענים בעולם הכללי. הרבנים הפכו למעין "סלבריטאים". הרצון לרכוש חפצים הקשורים בשמם אינו נובע מהערכת הצדיקים ומהרצון להיזכר בהם, אלא מהחפצה שלהם, ומניסיון לרכוש בעלות על מוצר השייך לאישיות מפורסמת. להלן אבקש להבחין בין מסחר ראוי בחפצי רבנים ובין מסחר שאינו ראוי, ולתת בהם סימנים.

בתלמוד הירושלמי במסכת נדרים מסופר על אחד מזקני הגליל שהצליח להתיר נדר שאף חכם אחר לא הצליח, וכששאלו אותו מניין קיבל את אותה חכמה, אמר: "מקלו של רבי מאיר היתה בידי והיא מלמדת לי דעה" (ירושלמי נדרים כט, ב). כלומר, יש סגולה עצמית בחפצי רבנים. רעיון זה חוזר ונשנה אצל גדולי הדורות. בשם הבעש"ט מובא שחפצים של אדם שייכים לשורש הנשמה שלו, ולכן יש לחפץ ששימש את הצדיק כוח להשפיע על האדם המחזיק אותו, והוא מסוגל לישועות כמו גם ליראת שמים ולחכמה. הפסוק "רעבים גם צמאים, נפשם בהם תתעטף", נדרש כך: "נפש רוח ונשמה של האדם מעוטף במאכלים ומשקים שלו וכן בכל החפצים שלו, ובזה מובן היטב קניין האדם בחפצים שלו, מכיוון שחלקי נפשו מעוטפים בהם אין לך חיבור גדול מזה." (כתר שם טוב, חלק ראשון, קצד) דברים דומים כותב ה"בן איש חי" בספרו "בן יהוידע": כל דבר גשמי שיהיה תשמיש לדבר קדוש, מוכרח שיקנה אותו דבר הגשמי חלק קדושה שיהיה שורה עליו תמיד רוח קדושה, ולכן אמרו רז"ל אבן שהיה יושב עליה רבי אליעזר בן הורקנוס תמיד ועוסק בתורה דומה להר סיני, וכן המשענת של הנביא אשר הנביא נשען עליה תמיד בעשותו ייחודים הקדושים שסומך מצחו וראשו עליה יש בה רוח קדושה, ולכן אמר אלישע הנביא ע"ה לגחזי שייקח משענתו וישים אותה על פי הנער להחיותו בה. על כן חמורו של רבי פינחס בן יאיר שהיה מיוחד לו, שהיה רוכב עליו תמיד כשהוא נוסע ממקום למקום דרך המדבר, והיה ברוכבו עליו עושה ייחודים ועוסק בסודות התורה לעשות בירורים בהליכתו, לכך קנה החמור איכות קדושה שיהיה שורה עליו רוח קדושה תמיד. (בן יהוידע על סנהדרין צה, א)

ואכן, משפחות רבות שומרות בביתן פריטים השייכים לרבנים לאורך ימים ושנים, ומעבירות אותם מדור לדור. פעמים רבות, חפצים אלו אינם נחשבים עבורן רק מזכרת מן הצדיק, אלא חפץ סגולי המשפיע ברכה וקדושה על המחזיק בו. האמנם קדושה בחפצים?

מנגד, מקורות אחרים מבקרים בחריפות את הרעיון שחפץ גשמי, אפילו הוא משרת מטרה עליונה, מקבל איזו מעלה עצמית. ב"משך חכמה" על פרשת יתרו כותב ר' מאיר שמחה הכהן על הפסוק "במשוך היובל המה יעלו בהר" כך: כי אין קדושה בשום נברא רק להבורא יתברך. וזה שאמר שלא תדמו כי ההר הוא עניין קדוש ובסיבתו נגלה ה' עליו, לא כן בני ישראל. כי "במשוך היובל... יעלו בהר", והוא מעון חיות ובהמות. רק כל זמן שהשכינה עליו הוא קדוש מסיבת קדושת הבורא יתברך שמו, לכן אמר (תענית כא, ע"ב) כי "לא מקומו של אדם מכבדו, אלא אדם מכבד את מקומו", וזה רעיון נכבד. ולכן בבית עולמים שקדושתן לעולם, לכן שלא ידמו שיש קדושה בעצם הבנין, לכן מותרים ליגע כל הטמאים אף טמאי מתים מאחוריו וכמו שדרשו בתורת כהנים פ' תזריע מ"לא תבוא" דמאחוריו מותרין ליגע בו כל הטמאים, להראות דרך מי ששכן שמו בתוך הבית הזה אתה ירא, ובפנים ממנו קודש - לא מאחוריו, שמפנים הלוחות והעדות ומשכן הכבוד. כלומר, אפילו מקום התגלות השכינה לא נותר קדוש לאחר הסתלקות השכינה ממנו. לאחר מעמד הר סיני חזר ההר להיות ככל ההרים. האבנים שלו היו אבנים סתמיות ועפרו עפר עולם, ככל אבן וחול שאדם מוצא בחצר ביתו. אפילו בית המקדש עצמו, המקום היקר מכל, אינו נושא קדושה עצמית. ללא השימוש שלו להשראת השכינה אין הוא אלא עצים ואבנים, שאינם מעולים יותר מכותלי ביתו של הפחות באנשים. ברוח זו עומד הרמב"ם על ההבדל הדק שבין שימוש בחפץ בתור אמצעי התקרבות לה' לבין סגידה לחפץ עצמו:

בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדול ונבערה עצת חכמי אותו הדור ואנוש עצמו מן הטועים היה. וזו היתה טעותם. אמרו הואיל והאלהים ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם ונתנם במרום וחלק להם כבוד והם שמשים המשמשים לפניו ראויין הם לשבחם ולפארם ולחלוק להם כבוד. וזהו רצון האל ברוך הוא לגדל ולכבד מי

שגדלו וכבדו. כמו שהמלך רוצה לכבד העומדים לפניו וזהו כבודו של מלך. כיון שעלה דבר זה על לבם התחילו לבנות לכוכבים היכלות ולהקריב להן קרבנות ולשבחם ולפארם בדברים ולהשתחוות למולם כדי להשיג רצון הבורא בדעתם הרעה. וזה היה עיקר עבודת כוכבים. (הלכות עבודה זרה וחוקות הגויים א, א)

האם משמעות דברים אלו שאין "חפצי קודש"? האם תחושת קדושה ביחס לחפצים היא רק זיכרון של דבר מה, רק האסוציאציה שהם מעוררים? הלא מסכתות שלמות מוקדשות לדיני הקדש, כלומר ליחס המיוחד לחפצים מסוימים שחלה עליהם קדושה. הגרי"ד סולובייצ'יק מתייחס לשאלה זו, ולאור גישתם של הרמב"ם והמשך חכמה, הוא מסביר מהי מהות הקדושה, ובמה היא שונה מסתם אסוציאציה:

אין הקדושה תואר על-טבעי שמימי היורד מלמעלה למטה ונתקע באיזה חפץ. אין הדברים מתקדשים מאליהם. אילו היו הדברים מקבלים קדושה אוטומטית, הרי היתה היהדות הופכת לדת מאגית, חס ושלום. הקדושה היא יצירת האדם. האדם מחדש את אופיה ועל ידיו חלה קדושה על העולם החיצוני; הקדושה מביעה עמדה רוחנית של האדם במקומות וזמנים ידועים; מרוכזת היא רק בתגובתו הפסיכית למודעות מיוחדת. הבריאה מצד אחד והזיכרון העל-היסטורי מצד שני יוצרים דפוסים אסכטולוגיים שבהם ניתכת הקדושה למטבעות ממשיות. משקיעה היא ייחוד של קדושה לתוך טבע אטום. (דברי השקפה עמ' 117)

דבריו של הרב סולובייצ'יק מסבירים מדוע, למרות דברי הרמב"ם והמשך חכמה, מייחסת ההלכה קדושה לחפצי הקדש. הוא מבחין בין מה שניתן לייחס לחפצים ומה שלא ניתן לייחס להם. החפץ עצמו אינו קדוש, אולם הוא מקבל מעלה זו באמצעות הזיכרון הנטבע בו. אלא שזיכרון זה אינו היסטורי גרידא; הוא "אסכטולוגי" ו"על היסטורי". כלומר, אין מדובר רק ב"מזכרת", אלא במשהו הטבוע בחפץ עצמו, גם אם רק בתודעת האדם. כיוצא בו, ניתן לומר גם בעניננו. חפץ של צדיק אינו בעל סגולה עצמית מכוח העובדה שהצדיק השתמש בו. אולם, הוא הופך להיות מזוהה באופן בלתי נפרד עם הצדיק גם ללא ההקשר ההיסטורי המדויק שלו. הוא מתעלה ממעלת "מזכרת" ונעשה לחפץ סגולי או קדוש.

נמצא אפוא שאין סתירה הכרחית בין עמדת המשך חכמה לעמדת גדולי החסידות. הסגולה שעליה מדבר הבעש"ט אינה קדושה עצמית של החפצים, אלא ייחודיות הניצקת בהם מתוך שהם מזוהים עם הצדיק. עם זאת, מדברי הרמב"ם יש ללמוד כי חשוב מאד לשמור על הקו הדק המפריד בין ייחוס קדושה עצמית לחפצים, לבין ההבנה שקדושתם אינה נובעת אלא משם ה' הנקרא עליהם. גם כאן, חשוב מאד להבחין בין תפיסה הרואה חשיבות בעצם ההחזקה של פריטים שהשתייכו לרבנים, לבין זו שעיקר חפצה בקשר עם הרב ובזיקה אליו. להתרשמותי, האופי של המסחר בחפצי רבנים בימינו נוטה באופן מסוכן לכיוון ייחוס חשיבות עצמית לחפצים. חפצי רבנים הופכים למוצר בעל ערך עצמי, המאבד כל קשר וזיקה לרב עצמו, לתורתו, לצדקותו, לקדושתו או לחוכמתו.

מה מבחין בין הפיכת החפץ לקדוש בפני עצמו לבין ייחוס משמעות רוחנית וערכית אליו? ההבחנה נמצאת לדעתי באופן המסחר. אם חפצי הרבנים נשארים בבית המשפחה או נרכשים בידי תלמיד או אנשים שהיו קשורים במיוחד לרב, הרי שנשמרת הזיקה בין החפץ לבין הרב. בכך ניתן לראות את התופעה בתור מסחר ראוי. ברוח זו, אם מוסד חינוכי או ארכיוני רוצה לשמר את זכרו של רב מסוים, ולשם כך הוא מעוניין בחפציו, הרי שההקשר לחייו ופועלו נשמר. אולם, אם החפץ מנותק מהקשרו, ומוצג לראווה בתור פריט אספני לכל המרבה במחיר, הרי שהוא הופך לבעל ערך עצמי כביכול. בימינו, חפצים שהשתייכו לרבנים הופכים לפריט אספני לכל דבר, כמו נעלים של שחקן מפורסם או פריט לבוש של כוכב זמר. הפריט מוצג לעין כל, מועבר מיד ליד ונסחר בידי אנשים שאין להם כל זיקה לרב. כל עניינם הוא בערך הכספי של "החפץ הקדוש". ככל שהחפץ פחות שגרתי - שלא לומר יותר ביזארי - הרי שהוא יהפוך לסנסציה גדולה יותר בעולם המסחר. הקונים, בתורם, אינם מעוניינים בקשר לרב, אלא בפאר הוויטרינה. אם הצלחת לרכוש "חפץ קדוש", הרי שאתה בעל עוצמה גדולה יותר. האדם העשיר אינו מסתפק בבעלות על נכסים של חולין, הוא רוצה גם בעלות על הקודש. באופן אבסורדי, ייחוס קדושה עצמית לחפצי רבנים מביא דווקא לזלזול - לזלזול בחפצים, וממילא גם לזלזול ברבנים עצמם. הפיכת חפצי רבנים למוצר עובר לסוחר עושה אותם לרכוש ותו לא. סוחרים ציניים מדביקים להם תו מחיר. גדולתם של רבנים נמדדת לפתע לפי הערך הכספי של החפצים שלהם. ברוח זו, אותם סוחרי יודאיקה רבנית עושים שימוש בשפה המייחסת קדושה לחפצים עצמם (שלא לדבר על השימוש הציני שנעשה בשפה זו, על ידי סוחרים שאין בהם כל רגש כלפי החפצים המוחזקים בידם). סוחרי היודאיקה יספרו בהתלהבות גדולה על הקדושה הנשגבת שיש בממחטה שהצדיק עשה בה שימוש, ועל המעלה העצומה שיש בתלייה שלה בתוך מסגרת בסלון הבית. אם יש קדושה לחפצים עצמם, מה לי ספר שלמד ממנו הרב מה לי ממחטה שקינח בה את אפו? כאמור, תופעה זו מסוכנת כי היא מאלילה את הדומם, את החפץ, ואינה רואה בו אמצעי אלא ענין בפני עצמו. לא לחינם הדגיש הרמב"ם את טעותם של בני אנוש. ההבדל בין השניים הוא דק, משום כך חשוב לעמוד עליו.

חז"ל מספרים לנו שבבית המקדש הראשון נשמרו צנצנת המן, צלוחית שמן המשחה ומקלו של אהרן. הם נגנזו בקדושה ובטהרה במקום שמור, זכר לנסים העצומים ולחסדו של הבורא. שמירה של חפצים היא אכן ענין חשוב. חפץ הוא אובייקט ממשי, ואינה דומה שמיעה לראיה. אולם, דווקא בגלל חשיבותם של חפצים, ראוי לעצור את המסחר המביש בהם. חפצי רבנים שיש בהם חשיבות סגולית או היסטורית צריכים שמירה במקום מכובד, ויחס ראוי המשמר זיקה לאנשים הגדולים שהם זכו לשמש.

ואהבת את ה'

/ הרב איתמר הרשקו

במרכז פרשתנו, נמצאת פרשת ייחוד ה'. המתחילה בפסוק, 'שמע ישראל'. ומסתיימת בבקשת ה', לעובדו - בכל לבבך, בכל נפשך ובכל מאודך[1]. וכל אדם מישראל, חייב לשעבד עצמו לעבודת ה'. גם אם יקשה לו הדבר, מבחינה כלכלית או גופנית. ואף עד כדי, מסירות נפש ממש.

בדברי ימי חכמינו זכרונם לברכה, עולה דמותו של רבי עקיבא. כמי שהגיע לדרגה הגבוה, של קידוש שם שמים ברבים. וכל התורה שבע"פ, המסורה לנו מדור לדור. כולה אליבא דרבי עקיבא[2].

כוחו היה גדול, עד כדי כך שאף משה רבינו העריכו. ושאל את הקב"ה, מדוע לתת את התורה על ידו, ולא על ידי רבי עקיבא[3]. ולמרות זאת, סופו היה קשה. כשסרקו את בשרו, במסרקות של ברזל. וכל זה היה, בערב יום הכיפורים[4].

באותו הזמן בו פרחה נשמתו, זעק רבי עקיבא את קריאת שמע. וכששאלו אותו תלמידיו - עד כאן?! ענה להם שכל ימיו היה מצטער, מתי יזכה לקיים מקרא זה[5]. של קידוש שם מים, ברבים. ולכן כעת, הוא מקיים זאת בשמחה.

כוחו וגדלותו של רבי עקיבא, החלה עוד בהיותו עם הארץ. וכפי שידעה לראות זאת, רחל אשתו. עוד כשהייתה בבית אביה, כלבא שבועא. כששמה ליבה לכך, שהוא 'צניע ומעלי[6]'. וכך הצליחה לשכנע אותו, ללכת וללמוד תורה.

אך עוד לפני כן, הראה רבי עקיבא את כוחו וגדולתו. כשעוד היה עם הארץ, המבקש לנשוך ת"ח - בנשיכת החמור[7]. ובאותם השנים, הוא השכיר עצמו, אצל רבי אליעזר בן הורקנוס[8]. ולאחר שלוש שנות עבודה, הוא ביקש את שכרו. והדבר היה בערב יום כיפור. למרות בקשתו, לא שילם לו ר"א ולא כלום. אך מיד לאחר חג הסוכות, הוא בא לר"ע, ושילם לו את שכרו משלם[9].

ר"א התעניין ושאל את ר"ע. מה היה לימוד הזכות שלו, על כך שמאן לשלם לו כל תשלום. כשתשובת ר"ע הייתה, בדיוק כפי מה שלימד זכות על ר"א.

במעשה הזה, זכה ר"ע לעבוד את ה' בשני אופנים. הן בכל מאודו[10] - כשהיה מוכן להבליג, על כך שטרם קיבל שכרו מר"א. אך גם בכל לבבו[11] - כשלא הקפיד על ר"א, בכך. ומאז אותו ערב יום כיפור, הוא החליט כי עליו ללכת וללמוד תורה. אך לא אצל ר"א, כי אם אצל רבי יהושע[12]. וזאת משום שרבי יהושע, היה דל אמצעים[13]. ואילו ר"א, הגיע ממשפחת עשירים[14].

אך מעל הכל, שאף רבי עקיבא. החל מאותו 'מעלי יומא דכפורי', להשלים את עבודת ה' - גם בכל נפשו. ועל כך, היה מצטער בכל יום - שהוא ערב יום כיפור. מתי יבוא לידו מקרא זה, ויקיימו.

מתוך אותו הסיפור, של עבודת שלוש השנים. אמר רבי עקיבא, על עניינו של יום הכיפורים. 'אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים, ומי מטהר אתכם[15]". שבכוח יום זה ניתן לכפר, לא רק על עניני בין אדם למקום. כי אם גם על עניני, בין אדם לחבירו. אם יודעים לפייס, איש את רעהו.

וכשהגיע אותו ערב יום כיפור, בו נסרק בשרו במסרקות ברזל. ידע ר"ע שהושלמה כוונתו. וכעת הוא יכול לקדש את ה', בכל נפשו.

את העין הטובה הזו, ראתה רחל. ועליה אמר רבי עקיבא - שלי ושלכם, שלה הוא[16].

ולאחר מכן אמר רבי עקיבא, 'ואהבת לרעך כמוך - זה כלל גדול בתורה[17]'. שלולי התובנה הזו, גם התורה כולה אינה עומדת. כשם שביום כיפור, אין כפרה ללא פיוס החבר. כך אין קיום למצוות שבין אדם למקום, ללא שמירה על מצוות שבין אדם לחבירו.

ולכן התורה נתנה קודם, ע"י משה רבינו. שהוא ציווה את ישראל - "ואהבת את ה' אלוקיך" .כדי שיבוא ר"ע אחריו, ויבאר כיצד יש לקיימה. וזאת ע"י קיום מצוות 'ואהבת לרעך כמוך'. כשאף אבינו מלכנו - רענו הוא.

ודבר זה נגלה לעיני כל, בכל שנה ביום הכיפורים. אז מתעלים ישראל ועולים, למעלה מדרגת המלאכים. ומתאחדים הם באותו היום, עם ה' אלוקיהם.

המטהרם - בכל מיני טהרה[18].

1 - דברים ו, ד - ה

2 - דאמר ר' יוחנן סתם מתני' ר' מאיר סתם תוספתא ר' נחמיה סתם ספרא רבי יהודה סתם ספרי ר"ש וכולהו אליבא דר"ע - סנהדרין פו.

3 - אמר רב יהודה אמר רב בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות אמר לפניו רבש"ע מי מעכב על ידך אמר לו אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות אמר לפניו רבש"ע הראהו לי אמר לו חזור לאחורך הלך וישב בסוף שמונה שורות ולא היה יודע מה הן אומרים תשש כחו כיון שהגיע לדבר אחד אמרו לו תלמידיו רבי מנין לך אמר להן הלכה למשה מסיני נתיישבה דעתו חזר ובא לפני הקב"ה אמר לפניו רבונו של עולם יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה ע"י אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני אמר לפניו רבונו של עולם הראיתני תורתו הראני שכרו אמר לו חזור [לאחורך] חזר לאחוריו ראה ששוקלין בשרו במקולין אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו שכרה א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני - מנחות כט:

4 - ערב יום כיפור שנת ג'תתצ"ו

5 - ברכות סא:

6 - כתובות סב:

7 - תניא אמר רבי עקיבא כשהייתי עם הארץ אמרתי מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור אמרו לו תלמידיו רבי אמור ככלב אמר להן זה נושך ושובר עצם וזה נושך ואינו שובר עצם - פסחים מט:

8 - ומעשה ברבי עקיבא בן יוסף שהיה מושכר אצל רבי אליעזר בן הורקנוס, ועשה עמו שלש שנים - שאילתות סי' מ. הובא בשו"ת הרמ"ע מפאנו, סי' סג

9 - ת"ר הדן חבירו לכף זכות דנין אותו לזכות ומעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעה"ב אחד בדרום שלש שנים ערב יוה"כ אמר לו תן לי שכרי ואלך ואזון את אשתי ובני אמר לו אין לי מעות אמר לו תן לי פירות אמר לו אין לי תן לי קרקע אין לי תן לי בהמה אין לי תן לי כרים וכסתות אין לי הפשיל כליו לאחוריו והלך לביתו בפחי נפש לאחר הרגל נטל בעה"ב שכרו בידו ועמו משוי ג' חמורים אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני מגדים והלך לו לביתו אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו אמר לו בשעה שאמרת לי תן לי שכרי ואמרתי אין לי מעות במה חשדתני אמרתי שמא פרקמטיא בזול נזדמנה לך ולקחת בהן ובשעה שאמרת לי תן לי בהמה ואמרתי אין לי בהמה במה חשדתני אמרתי שמא מושכרת ביד אחרים בשעה שאמרת לי תן לי קרקע ואמרתי לך אין לי קרקע במה חשדתני אמרתי שמא מוחכרת ביד אחרים היא ובשעה שאמרתי לך אין לי פירות במה חשדתני אמרתי שמא אינן מעושרות ובשעה שאמרתי לך אין לי כרים וכסתות במה חשדתני אמרתי שמא הקדיש כל נכסיו לשמים א"ל העבודה כך היה הדרתי כל נכסי בשביל הורקנוס בני שלא עסק בתורה וכשבאתי אצל חבירי בדרום התירו לי כל נדרי ואתה כשם שדנתני לזכות המקום ידין אותך לזכות - שבת קכז:

10 - תניא ר' אליעזר אומר אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך ואם נאמר בכל מאדך למה נאמר בכל נפשך אלא אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו לכך נאמר בכל נפשך ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר בכל מאדך. רבי עקיבא אומר בכל נפשך אפילו נוטל את נפשך - ברכות סא:

11 - ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך בכל לבבך בשני יצרים ביצר טוב וביצר רע. בכל נפשך אפילו נוטל את נפשך. בכל מאודך בכל ממונך. דבר אחר בכל מאודך בכל מידה ומידה שהוא מודד לך בכל הוי מודה לו מאד מאד - ירושלמי ברכות סז.

12 - שלש עשרה שנה עשה ר"ע נכנס אצל ר' ליעזר ולא היה יודע בו. וזו היא תחילת תשובתו הראשונה לפני ר' ליעזר אמר לו ר' יהושע הלא זה העם אשר מאסת בו צא נא עתה והלחם בו - ירושלמי פסחים פרק ו, הלכה ג

13 - אר"ג הואיל והכי הוה איזיל ואפייסיה לר' יהושע כי מטא לביתיה חזינהו לאשיתא דביתיה דמשחרן א"ל מכותלי ביתך אתה ניכר שפחמי אתה א"ל אוי לו לדור שאתה פרנסו שאי אתה יודע בצערן של ת"ח במה הם מתפרנסים ובמה הם נזונים - ברכות כח.

14 - אמר לו בן הורקנוס אני. אמר לו, והלא בן גדולי עולם אתה, ולא היית מגיד לי - פרקי דר"א, פרק א

15 - יומא פה:

16 - כתובות סג.

17 - בראשית רבה כד, ז

18 - מַאֲחֲרָיו הֵבִיאוּ אֶת רַבִּי עֲקִיבָא עוֹקֵר הָרִים וְטוֹחֲנָן זוֹ בְּזוֹ בְּסֹבָרָה. וְסָרְקוּ אֶת בְּשָׂרוֹ בְּמַסְרֵק בַּרְזֶל לְהַשְׁתַּבָּרָה. יָצְתָה נִשְׁמָתוֹ בְּאֶחָד וּבַת קוֹל אָמְרָה. אַשְׁרֶיךָ רַבִּי עֲקִיבָא גּוּפְךָ טָהוֹר בְּכָל מִינֵי טָהֳרָה - קינת 'ארזי הלבנון'

סיפור לשבת

שכנו של הב"ח בגן עדן

/ שמעון טיקוצקי

הוא עמד ליד הדלפק, ניצח על המלאכה, מגניב מדי פעם מבט לשיפולי הלובי, אל האורח האלמוני היושב על אחת הכורסאות. כבר כמה ימים הוא יושב כאן, האורח שאין לו מושג מיהו.

ניכר עליו שהוא תלמיד חכם, מבטו שקוע בספר שלפניו, אך מדי פעם הוא סורק את הסביבה במבט חד, מחפש משהו. והוא, קלמיש, מרגיש היטב את המבטים האלו. מרגיש שעוקבים אחריו.

'תמונות רבנים' טרם באו לעולם, כך שאין לו כל דרך לדעת שהאורח המסתורי הזה, הוא לא אחר מרבנו, גאון ישראל, רבי יואל סירקיש זי"ע, בעל מחבר ספר 'בית חדש', הידוע בכינויו הב"ח. ומה באמת מביא את רבנו הב"ח לנסוע לעיירה נידחת, ולהתיישב במשך כמה ימים במלון דרכים, ללא כל סיבה נראית לעין?

זה כמה זמן נכסף רבנו הב"ח לדעת מי יהיה שכנו לעולם הבא, האיש שבקרבתו יישב ויתענג על ה' לנצח נצחים. עמד הב"ח והתפלל וביקש שיגלו לו מן השמים, עד שבאחד הלילות הוא קיבל מענה. בחלום הליל נאמר לו קצרות: "יהודי בשם ר' קלמיש בריסקמן (שם בדוי), מתגורר בעיירה פלונית, מנהל מלון אורחים לפרנסתו, הוא יהיה שכנך"...

התשובה הפליאה לא מעט את הב"ח, יהודי בעל בית מלון יהיה שכנו לעולם הבא? מוכרח אפוא להיות שמדובר ביהודי משכמו ומעלה, אולי צדיק נסתר. לא עברו ימים ספורים ורבנו הב"ח נפרד מבני ביתו ויצא לדרך עלומה, לפגוש את שכנו לעולם הבא. הפרטים שנאמרו לו בחלום התאמתו חיש. בעיר המדוברת אכן התנוסס מלון דרכים שבעליו, יהודי חביב, התגלה כר' קלמיש.

הב"ח לא גילה את זהותו, ביקש חדר להתאכסן בו והחל לבלוש ולעקוב בחשאי, בעדינות, אחר הנהגתו של בעל המלון, ר' קלמיש, בתקווה שימצא מענה מהיר לתמיהתו. לעיניו התגלה יהודי פשוט, פונדקאי אמיד, בעל ממון, ירא שמים אמנם, מדקדק בקלה כבחמורה, אלא שכל זה לא הניח את דעתו. "שכנו של הב"ח לעולם הבא", אמור להיות יהודי מרומם, בעל זכויות עצומות ונדירות. משחלפו כמה ימים ואף בדל של רמז לא נגלה לעיני הב"ח, החל לעקוב אחריו גם בלילות, בתקווה ששם יימצא הפתרון, אך קלמיש התגלה כיהודי המקפיד על שעות שינה בריאות ורצופות. הוא לא קם באישון ליל לחלק מזון לנדכאים, לא זינק ממיטתו בחצות לאמירת תיקון חצות וטבילה בנהר קפוא כקרח, לא ישב בלב היער בין קני נמלים עוקצניות. הדי נשימותיו העמוקות מתוך שינה בקעו והתגלגלו בכל רחבי הפונדק, וסיפרו עליו סיפור של יהודי פשוט שבפשוטים.

השעון לא חדל לתקתק, זמנו של רבנו הב"ח הגיע לקיצו, מוכרח היה לשוב לעיר רבנותו, קראקא, לעדת מרעיתו. ניגש אפוא אל קלמיש, גילה לו לראשונה מיהו, סיפר לו מה הסיבה שהביאתו לכאן, וביקש מקלמיש, בפשטות, לספר לו על מעשיו הטובים, באיזו זכות נפלה בחלקו להיות שכנו.

קלמיש פלבל בעיניו כילד נבוך, בקושי עיכל את העובדה שהוא, פונדקאי פשוט, עומד להיות שכנו לעולם הבא של גאון ישראל, רבה של קראקא, הב"ח. "האמת היא שאני מקפיד על קביעות עתים לתורה" מלמל במבוכה. "זהו דבר גדול ועצום מאוד" נענה הב"ח בהתלהבות, "אך יש ברוך ה' עוד הרבה יהודים כמוך". "אני גם מקפיד על קלה כבחמורה, נזהר בענייני כספים, בין אדם לחבירו" נאלץ קלמיש להלל את עצמו בעל כורחו, אלא שעדיין לא הניחו הדברים את דעתו של הב"ח, הוא טרם שמע כאן הסבר מניח את הדעת.

"נסה להיזכר" אמר הב"ח, "אולי אי פעם זכית לעשות מצוה גדולה, איזה חסד נדיר שאינו נופל בחלקו של כל אדם?"

קלמיש מקמט את מצחו, זורק את ראשו לפניו מתוך ריכוז, ולפתע "כן נזכרתי במשהו, אולי את זה תרצו לשמוע". הוא עצם את עיניו, העביר יד על מצחו המיוזע, והתחיל לספר.

כשהגיעה שעתו של הבחור החשוב יונתן פינטשובר, בחיר ישיבת טיקטין, להינשא, החלו כל שדכני האזור להציף את הוריו בהצעות שידוכין. יונתן, בחור מוכתר בכל מידה נכונה, תלמיד חכם ונעים הליכות, ואם לא די בכך, הרי שגם גדולה התאחדה על שולחנו, אביו, ר' זאב, הוא הנגיד הכי גדול באזור מגוריו. בהגיע הרגע הנכון אחרי חודשים ארוכים, התבשרו בחורי הישיבה על בואו של יונתן בברית האירוסין עם בתו של ר' קלמיש הפונדקאי, ענבי הגפן בענבי הגפן. בדרך כלל נערכת החתונה בעיר מגורי הכלה, אלא שהפעם באופן יוצא דופן הציע אבי החתן, ר' זאב, לערוך את החתונה בעיר מגורי החתן, בפינטשוב, ור' קלמיש אבי הכלה נענה לבקשה הזו.

תאריך החתונה נקבע בשעה טובה, משפחות החתן והכלה החלו לתפור בקדחתנות מחלצות לכל בני המשפחה לקראת השמחה הגדולה, הורי הכלה רכשו מוצרי 'נדוניה' כיד המלך. כשבוע לפני החתונה יצאה המשפחה על שיירת כרכרות מקושטת, לצלילי הכליזמר, בדרכה לעיר החתן. הם הגיעו לקראת שבת ה'אופרוף' שנערכה כסעודת שלמה המלך

המשך בעמוד הבא...

בשעתו, אך זו התבררה עד מהרה רק כ'פתיח' לשרשרת האירועים המקדימים לחתונה. למחרת השבת התקיימה 'סעודת עניים' עשירה ומפוארת, סביב שולחנות נוצצים הסבו יהודים שבורי לב שנלקטו מכל רחבי העיר וסביבותיה.

מנות יוקרה הוגשו לשולחן והעניים התמוגגו מסעודה כמוה לא טעמו מימיהם, בתווך כרכרו המשרתים שלא חדלו למזוג משקאות ויינות לגביעיהם, עושים הכול כדי שכל עני ייצא עם שיר בלב. אך משולחן המזרח המקושט בזרי פרחים ופמוטים נוצצים, מבחין ר' קלמיש, אבי הכלה, במשהו מוזר. בשולי אחד השולחנות יושב יהודי, לחייו שחורות ומחורצות כדובדבן מיובש, כל נגיסה שהוא מביא אל פיו בולטת היטב מבעד ללחייו הדקיקות, הוא אמור היה להתענג מכל שנייה, אך בפועל הוא לא מפסיק לבכות, עיניו בוכות, זולגות, מתייפחות. כאילו מדי כמה רגעים ניגש אליו מישהו בלתי נראה ומנחית בפרצופו סטירה מצלצלת, מוודא שתגיע אספקה טרייה של דמעות.

המחזה מדליק את סקרנותו של ר' קלמיש, בשלב מסוים הוא אינו יכול לעצור עוד בעצמו. קם ממקומו, יורד מהבמה המוגבהת, ניגש אל העני, שם יד על כתפו, "ר' יהודי למה אתה בוכה?"... העני מגביה את עיניו הרטובות, לא מאמין שהמחותן בעצמו ניגש אליו. "עזוב אותי" הוא אומר בחוסר חשק, "אני לא רוצה לדבר". אבל ר' קלמיש לא מרפה, ליבו כנראה אומר לו שמשהו מסתתר כאן. הוא מתיישב מול העני ומבהיר לו שלא יזוז מכאן בטרם יקבל הסבר מניח את הדעת לבכייתו. "טוב" מקנח העני את אפו במטפחת מסמורטטת, "אם אתה מתעקש אספר לך"... קוראים לי געציל פינטשובר. אני הגבר הייתי מפורסם עד לא מכבר בכל רחבי פולין כאחד העשירים הגדולים ביותר. הייתי אחד הסוחרים הגדולים בתחום העצים השוורים והפרוות גם יחד. לא פלא שעוד בטרם הגיעה בתי הבכירה שתחי' לפרקה כבר הוצפנו בהצעות שידוכים לתפארת, בני עשירים, למדנים, יחסנים, לא אלאה אותך בכל שלבי הבירורים, בשעה טובה היא באה בקשרי שידוכין עם - - - החתן דנן היושב כאן בשולחן המזרח, כן, עם יונתן פינטשובר, המיועד להיות חתנך בעוד יומיים! זמן לא רב לאחר השידוך החלו להגיע לאוזניי שמועות טורדניות כי המחותן המיועד שלי, הלוא הוא ר' זאב הנגיד, ספג מהלומה אדירה בעסקיו, הוא עומד להודיע על פשיטת רגל בכל רגע, עניין של ימים ספורים. הבירורים שערכתי העלו שאכן יש אמת בדבר, ר' זאב הפסיד כמעט את כל כספו.

לא הרהרתי יותר מדי בטרם שלחתי להודיע בבהילות כי ה'תנאים' בטלים ומבוטלים. השידוך התבטל, אני הרגשתי כמי שנחלץ מבור עמוק, נשמתי לרווחה, אך לא ידעתי שמי שניצל הוא דווקא ר' זאב, בעוד שהוא נחלץ איכשהו בעור שיניו מהמפולת העסקית וחזר לטפס מעלה, הרי שדווקא אני זה שהתחלתי לצלול מטה, והפעם זה היה מהיר וכואב, כרטיס לכיוון אחד. תוך תקופה קצרה הפכתי מאיל הון לפושט יד, לא נותר מאומה מכל העושר שהיה לי, מכרתי את כל רכושי. הפכתי לקבצן, חי מהיד לפה, כשבינתיים ר' זאב משגשג מעלה והופך לעשיר אדיר.

האם אתה מבין? בתי שתחי' שאמורה הייתה להיות הערב הכלה המהוללה, יושבת ברגעים אלו בבקתה המחוררת בה אנו חיים כיום, בשיפולי העיר, לבושה קרעים, רועדת מקור, ומתייפחת בבכי על כך שאבא שלה, מי שאמור היה להיות היום המחותן, לשבת בשולחן ה'מזרח', נאלץ לבוא ולהשתתף כ'אביון' בסעודת העניים, כדי להביא קצת שאריות לביתו. אתה כבר מבין למה אני בוכה? סיים געציל את סיפורו ופרץ מחדש בבכי מטלטל. ר' קלמיש נותר נסער במקומו, לא הצליח להפיק מגרונו הגה. צערה הנורא של בת ישראל קרע את ליבו לגזרים. אחרי כמה דקות הוא קם ממקומו, פסע בכבדות בחזרה אל המזרח סימן למחותן ר' זאב לסור עמו לחדר צדדי. "לא ידעתי שבנכם היה מאורס בעבר, והשידוך התבטל" ניגש ישירות אל הנושא. כעת היה זה תורו של ר' זאב להחוויר כסיד. הוא ניצל את רגע הדומייה כדי להמשיך אל הצעתו: "מה שהיה היה, אני לא רוצה לעסוק בעבר אלא בעתיד. אני אינני מסוגל לצעוד מחרתיים אל החופה עם בתי שתחי', בידיעה שבכל פסיעה שלי, של בתי, אני זורה מלח על פצעיה של הכלה לשעבר, בת ישראל אומללה שלא חטאה מאומה. "ולכן, אני מוכן לתת לך את כל מה שהתחייבתי לתת לבתי הכלה שתחי', את כל מוצרי הנדוניה, הוצאות הדירה, הוצאות החתונה, המתנות, שעון הזהב, הש"ס המהודר, כל מה שהבטחתי לתת לבתי שתחי' אני אתן לבתו של געציל, ובלבד שבנכם החתן יינשא לכלתו הראשונה, המיועדת לו"...

ר' זאב הביט נדהם בפניו של מחותנו, מתקשה לעכל את ההצעה המופרכת ששמע הרגע. היה זה לילה ארוך, של שיחות כואבות ולא פשוטות, אך בסיומו של אותו ערב התחלפו דמעותיו של געציל, ושל בתו, ממלוחות למתוקות, דמעות של גיל והודיה לבורא עולם, על הנס שאירע ברגע האחרון: השידוך הישן – חדש קם לתחייה. אם על כל המשמח חתן וכלה אמרו 'כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים', הרי שר' קלמיש קיים זאת בפועל.

"אולי, ובכן, יכול להיות שבזכות המעשה הזה, זכיתי להיות שכנכם בגן עדן?"... סיים ר' קלמיש בהיסוס את סיפורו באוזני אורחו, רבינו הב"ח. "וודאי ובוודאי" הוארו כשמש פניו של הב"ח, "תנוח דעתך על שהנחת את דעתי, המעשה הנאצל, ה'על אנושי' כמעט, שעשית, זיכה אותך בשמים בשכר גדול ועצום, לא אבוש קלמיש להיות שכנך לעולם הבא, כי אכן ראוי אתה לאותה אצטלה".

{מקור: הרה"ח ר' יעקב סופר מדאבראמיל,
"סיפורי יעקב", הוסיאטין, תרס"ד}

המשך בעמוד הבא...

קבורה עם נעליים ישנות וקרועות

הלילה עוד היה שחור כפחם כשנביחות רצחניות בשפה הגרמנית "שנעל, שנעל, ראוס" מלוות בנביחות כלבים הרעישו את הצריפים במחנה ההשמדה הנאצי.

בן רגע משתררת מהומה ופאניקה, שקי העור והעצמות המכונים 'מוזלמנים' מתעוררים משנת הבלהות הקצרה שלהם, מזנקים מדרגשי העץ ויוצאים בכתונת האסירים הדקיקה החוצה, לרחבת המסדרים המושלגת, כאילו יום קיץ היום.

מסדר בוקר, ספירה יומית. הטקס עליו לא יוותרו הנאצים ימ"ש באף מזג אוויר, נורא ככל שיהיה.

שעות ארוכות עומדים האסירים היהודים, ברוח הקפואה הצולפת, תחת פתיתי השלג שלא מפסיקים להיערם על הקרקע האפורה, כשחיות הפרא במעילי פרווה מגוהצים ומגפיים בוהקים עוברים ביניהם, צועקים, מכים בחימה שפוכה, לועגים וסוטרים. מוודאים שכולם נמצאים, שכולם עומדים זקופים, לא מהססים לירות בראשו של מי שתנוחת עמידתו לא מוצאת חן בעיניהם.

רגע לפני שיקפאו למוות בעמידה מסתיים המסדר, חבורת האסירים יוצאת בדרכה 'לעבודה המשחררת', דקות ארוכות הם צועדים בלב היער הקפוא, בשביל צר מתפתל, בין עצים שחורים וסלעים. משני הצדדים צועדים מדושנים השומרים הנאצים, מכורבלים במעיליהם, שומרים את צעדיהם של עובדי הכפייה.

* * *

"היי, עצור, מה קרה לנעל שלך?" נשמעת פתאום שאגה חייתית. אחד השומרים הבחין שנעלו של יוסקה פייגנצוויג (הדמויות אמיתיות, השמות בדויים) אחד האסירים היהודים, אינה מהודקת על כף רגלו. עם כל פסיעה היא נוקשת בקרקע ומשמיעה קול חבטה עמומה.

למען האמת אלו לא היו נעליים, הם היו זוג קפקפי עץ גסים שעוצבו במיוחד כדי למרר את חייו של מי שנועל אותם. נוקשים, ללא ריפוד מינימלי, דוקרים ופוצעים את כף הרגל עם כל פסיעה.

כשהגיעו היהודים למחנות נלקחו מהם מידית בגדיהם האנושיים ונעליהם, במקומם הם קיבלו את המדים המפוספסים ונעלי העץ הנודעים לשמצה.

"תקשור טוב את השרוכים" צועק הנאצי.

יוסק'ה מחוויר כסיד, עיניו בולטות מחוריהן. הוא מתכונן לגרוע מכל. הרטיבות, הבוץ והשלג בהם מבוססות רגליו מדי יום, פרמו אט אט את אחד השרוכים שלו. כבר כמה ימים שהוא הולך כך, עם נעל ללא שרוך, יודע שבמוקדם או במאוחר יעלו עליו, זה לא יחמוק מעיני הנאצים 'חובבי הסדר'.

"אין לי שרוך" ממלמל יוסקה ברעד לנאצי. "לא לא" מצטחק הנאצי ברשעות, "אם אין שרוך, אין גם נעל, תוריד את הנעל מהרגל ברגע זה, אתה לא ממשיך ללכת עם נעל בלי שרוך"...

לא הייתה לו ברירה, הוא פשט את הנעל הסוררת מרגלו, השליך אותה בצדי הדרך והמשיך ללכת כך, נעל אחת נעולה והרגל השנייה יחפה, כשהחייל הנאצי אינו כולא את צחוקו למראה היהודי המקפץ בשלג, עולה ויורד.

אם חשב יוסקה שבכך הוא יעזוב אותו לנפשו, הרי שטעה. "היי, עצור" נשמע שוב קולה של החיה הנאצית האכזרית, "אתה לא יכול ללכת ככה, נעל אחת עם, נעל אחת בלי. חייב להיות כאן סדר, אם אין לך נעל אחת, תוריד גם את השנייה, שני הרגליים חייבות אותו דבר".

בארשת קפואה, בלי להשמיע הגה, נאלץ יוסקה לקבל את הדין, פשט גם את הנעל השנייה שהתעופפה לצדי השביל, והמשיך ללכת עם כל השיירה, יחף בשלג, מודע היטב למה שצפוי לקרות תוך כמה דקות לכף רגלו.

הקרקע הלחה והקפואה הדביקה אליה את כפות הרגליים. בכל פעם שהוא הרים את כף רגלו התקלפה שכבה אחת של עור מכף הרגל. עוד פסיעה, עוד שכבה. אחרי כברת דרך קצרה כבר הייתה כף רגלו חשופה לגמרי, ללא נעליים, ללא גרביים, אפילו ללא עור שיגונן עליה.

הייסורים הגיעו עד לב השמים, לחתוך בבשר החי פשוטו כמשמעו. הבשר החשוף נדבק שוב ושוב לאדמה הקפואה, סילוני דם פרצו מהרגליים והותירו אחריהם עקבות אדומים בשלג הצחור, חבריו ניסו לעזור לו בכל דרך, אלא שתחת עיניהם הפקוחות של הנאצים לא שייך היה לעשות מאומה.

יום שלם התרוצץ יוסקה יחף, חטב עצים וגרר גזעים אדירים, כשרגליו הולכות ומתבקעות. לא ברור איך הוא שרד את היום הזה, את הדרך חזרה לצריף הוא עוד הצליח לעשות על שתי רגליו, אבל מיד בהיכנסו פנימה הוא צנח ארצה מעולף

המשך בעמוד הבא...

למחצה, לא מסוגל לעמוד על הרגליים, שתי כפות רגליו לא עמדו יותר בעומס.

הוא ידע שמחר הוא לא יוכל לצאת שוב לעבודה ככה, מה שאומר שזה הלילה האחרון שלו על אדמות.

עם בוקר כשיגיעו הנאצים ויראו שהוא לא כשיר לעבודה ישלחו אותו ל'צריף החולים', ומשם הדרך קצרה.

* * *

במרחק של כמה מטרים, על אחד מדרגשי העץ העליונים, שכב אסיר ונעץ מבטים ביוסקה. הוא נראה כמו כולם, מגולח, צמוק פנים, נעול בקפקפי עץ בלויים, שום דבר לא הזכיר בו את מר דוב - ברנרד גלייכר, האיש שהוא היה לפני המלחמה.

דוב גלייכר היה יהודי אמיד, בנקאי לפרנסתו. הוא התגורר באחת הערים שעל גבול גרמניה פולין. הנאצים כמובן לא הבדילו בין עשירים לעניים, בין מודרניים לעבדקנים, שיגרו אותו אל מחנות ההשמדה באחת ה'אקציות'.

אבל הוא עוד הספיק לעשות משהו. ברגע האחרון לפני שנשלח הוא פנה לרופא שיניים מומחה, ידיד טוב שלו, שישתול בתוך אחת משיניו יהלום יקר ערך.

עד לרגע זה מתהלך גלייכר עם היהלום החבוי, יודע שבמצב הכי גרוע יש לו 'תעודת ביטוח' קטנה בפה.

שומרי המחנה אמנם רוצחים ושונאי ישראל מושבעים, אך תאבי בצע לא פחות. יהלום יקר כזה יכול להציל את חייו.

היום, לראשונה מאז הגיע למחנה ההשמדה, החליט גלייכר שהרגע הזה הגיע. הוא צריך להשתמש ביהלום ומהר.

מה קרה? מתברר שגם הוא סובל מבעיה דומה לזו של יוסקה. נכון יש לו זוג נעליים, אך הן התבלו מזמן, כל פסיעה מסבה לו ייסורים לא קטנים. וכי מה יש לו מהיהלום היקר שבפיו, אם הרגליים שלו סובלות כל רגע.

הוא נטל חתיכת עץ שהייתה זרוקה בצריף, הקיש על השן והצליח לחלץ מתוכה את היהלום היקר. אחר השתחל וירד מהדרגש, פנה אל אחד הקאפואים ולחש באוזניו, "אם אתה רוצה להתעשר הלילה, לקבל יהלום ששווה אלפי מארקים, כל מה שאני זקוק לו הוא זוג נעליים, תביא לי נעליים והיהלום שלך".

הקאפו הנהן בראשו ויצא מן הצריף. כעבור שעה קלה חרקה הדלת, "איפה גלייכר" נשמעה צעקה ברחבי הצריף. הוא ירד ממרומי הדרגש והדיבור נעתק מפיו, הקאפו הזה הגדיל לעשות, הוא לא הביא זוג קפקפי עץ חדשים.

הוא החזיק בידיו צמד מגפיים מרופדות בפרווה שעירה, מוצר נדיר במחנה.

תוך רגע החליפו המגפיים ידיים, וגם היהלום. גלייכר היה רגוע, סוף סוף הוא יוכל לצעוד לעבודת הכפייה כשרגליו נתונות בנעליים מחממות, הוא ישרוד. ואז נתקלו עיניו ביוסקה השרוע על הרצפה, כשרגליו שותתות דם. "יש לי עכשיו זוג נעליים מיותרות" הבזיקה בליבו מחשבה, "נכון שהן קרועות והרוסות אבל יוסקה בוודאי ישמח עליהן, הן הרי יצילו את חייו".

הוא החל לצעוד לעבר יוסקה, אוחז בידיו את הנעליים הישנות הקרועות, אלא שבאותו רגע האיר בו הניצוץ האלוקי שבקרבו, מידת הרחמנות הטבועה בליבם של ישראל.

"לא" התלקחה בליבו מחשבה שקשה לנו כלל להשיג אותה, "אני לא אתן לו, ליוסקה בעל הרגליים הפצועות, את הנעליים הישנות שלי, למרות שהוא ישמח בהן כמוצא שלל רב" הוא פשט את המגפיים המרופדות, אלו שלפני רגע רכש תמורת 'תעודת הביטוח' של החיים שלו.

"השתגעת, איבדת את צלילות דעתך?" שאגו קולות אחרים בקרבו, "מה אתה עושה? את ביטוח החיים היחיד שלך אתה הולך לתת למישהו אחר, שאתה בכלל לא מכיר?".

הוא ניגש אל יוסקה והחל לחבוש - לנעול לרגליו הפצועות את המגפיים הרכות, המחממות החדשות. "מה אתה עושה" הזדעק יוסק'ה, "זה שלך, אל תקריב את החיים שלך בגללי, תן לי את הנעלים הישנות שלך, זה מספיק טוב בשבילי, זה די והותר".

"לא יוסקה, תן לי לקיים את המצוה בשלימות" זלגו דמעות מעיניו של גלייכר.

גלייכר לבש שוב את הנעליים הישנות, הקרועות, וכך הוא הלך למחרת לעבודה, כך הוא המשיך ללכת עד סוף המלחמה, כשרגליו סובלות בכל רגע בנעלי עץ מציקות, עד הרגע בו נשמעה זעקת השחרור.

* * *

השואה הסתיימה, גלייכר עושה את דרכו לארצות הברית, שם מאירה לו ההצלחה את פניה, כישורי העסקים שלו מתגלים מחדש והוא הופך לאיל הון אמריקאי.

באחד הימים הוא מקבל ב'דואר רשום' חבילה מארץ ישראל. הפתעה קלה אוחזת בו, למיטב ידיעתו אין לו קרובי משפחה בארץ ישראל. הוא פותח את האריזה וליבו מחסיר פעימה, הוא מכיר היטב את מגפי הפרווה הישנים, הקרועים למחצה, שנחים בתוכה. = המגפיים ההן, שהוא נתן ליוסקה במחנה, במתנה.

שום מכתב לא צורף לחבילה, אך הוא הבין שיוסקה נשאר בחיים והצליח לאתר אותו. לא עברו כמה ימים והטלפון צלצל בביתו. "מדבר יוסקה" נשמע קול ממרחקים, "יוסקה אתה חי" שאג גלייכר, "איפה אתה". - "אני גר בארץ ישראל" השיב יוסקה חנוקות.

ימים ספורים לאחר מכן נפגשו שני היהודים שחייהם נקשרו זה בזה, המציל והניצול, יוסקה ומר גלייכר, בביתו של מר גלייכר באמריקה, פגישה רוויית בכי ודמעות.

בשלהי הפגישה הזמין גלייכר את יוסקה לגשת עמו לוויטרינה המפוארת שקישטה את הסלון הרחב. במרכז הארון, בין שורות של חיילי שחמט עשויים שנהב ופלטינה, גביעי כסף וחנוכיות, על מגש מעוטר, ניצבו להן, דוממות, שתי נעליים קרועות, חרטומיהן פעורים כלוע של דג, שרוכיהן פרומים ואכולים.

ואז שלף גלייכר את המגפיים והושיט אותם ליוסקה, "קח אותן, הן שלך" רעד קולו, "אני נשאר עם הנעליים הקרועות

המשך בעמוד הבא...

שלי, הנעליים שהלכו איתי כל השואה, במקום המגפיים".

* * *

שנים רבות חלפו מאז, באחד מבתי החיים היהודים בארצות הברית, בין אבני מצבות אדמדמות ולבנות הטובלות בדשא ירוק, צעדה באחד הבקרים שיירת יהודים נושאת את ארונו של ר' דב ברנרד גלייכר הזקן שהשיב את נשמתו ליוצרה בגיל שיבה, מותיר אחריו משפחה לתפארת.

רגע לפני שנסתם הגולל, נשמעה לפתע בקשה יוצאת דופן.

קופסה קטנה נפתחה, מתוכה נשלפו זוג נעליים ישנות וקרועות. "הנפטר ביקש בצוואתו" הסבירו בני המשפחה לאנשי החברה קדישא, "שהוא רוצה להיטמן עם הנעליים האלו לצדו, הוא אמר שכשהוא יעלה לשמים, רצונו שהם יהיו לצידו". והבקשה, כמובן, מולאה.

* * *

מקור: המשפיע הגה"ח רבי שבתי סלבטיצקי שליט"א מאנטוורפן ששמע מיהודי שהכיר בעצמו את בעל המעשה, מתוך 'התוועדות' שפורסמה בגיליון הנפלא 'כי קרוב'.

"אותו יהודי (מר גלייכר) בוודאי קיים עוד הרבה מצוות בכספו ובעושרו" מטעים הרב סלבטיצקי שליט"א, מה היה מיוחד במצוה זו שהוא ביקש להיטמן עמה לאחר מאה ועשרים?

"התשובה היא שיהודי יכול לעשות הרבה מצוות ומעשים טובים, אבל כשהוא עושה משהו 'יותר גדול ממנו', כשהוא מצליח להתעלות על עצמו, לקלף קליפה מעצמו למען יהודי אחר, למען מטרה קדושה, לתת מעצמו, אזי מתגלה בתוכו האור היהודי, הנקודה האמיתית שלו, מצוה כזו הוא לא ישכח לעולם".

(המבשר תורני - הרב שמעון טיקוצקי)

שביבים / שאול שיף

להיות ג'נטלמן

/ הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

בספר 'אמונה שלמה' מובאת עובדה מתוקה, אותה סיפר הרה"ג רבי יעקב שיש שליט"א: בשכונת 'אור החיים' בבני ברק, מתגורר יהודי נכבד ומורם מעם. יהודי זה הינו סופר סת"ם מפורסם ביותר, ורבים וטובים מתייעצים עמו בנושא הסת"ם. לרגל עשרים וחמש שנות נישואין, 'חתונת הכסף' בלשון העם, הפתיעה אשתו במפה רקומה מעוטרת שכמוה לא ראתה עין. היתה זו מפה מושקעת ומיוחדת, אותה רקמה רעייתו בשישים אלף "איקסים". בליל שבת נפרשה המפה על השולחן, ובשובו מבית הכנסת עצר הבעל את נשימתו מול יופייה. במוצאי שבת דפק על הדלת סופר מתחיל, וביקש את עזרתו של בעל הבית. הסופר המנוסה הכניס אותו בשמחה ופרש את יריעתו על השולחן. קשה היה להם לעסוק עם היריעה על מפת הניילון והם הסירו אותה. פרשו את היריעה ועיינו בשאלות. לפתע נשפך הדיו השחור והתפשט על המפה היקרה. כשראה זאת בעל הבית, לא ידע כיצד להגיב. הוא חשש מאד מתגובתה של אשתו ומאכזבתה הקשה.

ומה היתה תגובתה הרגועה והנעימה, אחרי השקעה של שבעה חודשים? "עד עכשיו עשיתי שישים אלף 'איקסים'. עכשיו אעשה את ה'וי' הראשון!"...

• • •

בימים האחרונים למדתי קצת את ה'מסכתות קטנות' המודפסות בש"ס, לאחר מסכתות עבודה זרה והוריות. הנה משפט מופלא שכתבו חז"ל, בתחילת מסכת 'דרך ארץ': "דרכן של תלמדי חכמים: עניו, ושפל רוח, זריז וממולח, עלוב, ואהוב לכל, ושפל רוח לאנשי ביתו".

תלמיד חכם, קובעים לנו חז"ל הקדושים, הוא שפל רוח. אך למי הוא, קודם כל, שפל רוח? - לאנשי ביתו!!!

• • •

בספר תולדותיו של מרן הגר"י קמינצקי זצוק"ל (עמוד 293) מובא, שרבי יעקב זצ"ל נהג לומר ש"ה'הלכה' הראשונה המחייבת כל אברך צעיר, היא להיות 'ג'נטלמן' - ג'נטלמן בן תורה. כלומר: מעל לכל לשאול את עצמו ללא הרף: מה חסר לאשתי? כיצד אוכל להעניק לה את מחסורה מבלי שתאלץ כלל לבקש זאת ממני? לעולם אין לבעל להניח, כי אם אשתו אינה מבקשת ממנו דבר מה, פירוש הדבר שאינה מעוניינת בכך. הוא חייב לצפות מראש את רצונותיה. נשים רבות לא יאמרו כלל לבעליהן, מהם הדברים הבסיסיים הנחוצים להן, מתוך שאיפה שלא להטרידם. לפיכך נופלת האחריות על הבעל ללמוד מה הם צרכי אשתו ולספקם.

הכלל השני שטבע מרן הגר"י קמינצקי זצוק"ל, קשור בהבדל הבסיסי הקיים בין אנשים לנשים. בעוד שאצל האיש מהווה הגיון קו מנחה עיקרי, הרי האשה מונחית בעיקר על יד רגשותיה ותחושותיה. תפקידו של הבעל הוא להפעיל את שכלו, כדי להבין את צרכיה הרגשיים של אשתו. החל משעת החופה, כל מחשבותיו חייבות לבוא לידי ביטוי בלשון "אנו" ולא "אני"...

ר' יעקב אהב לספר את המעשה הידוע, אודות רבו של מרנא החפץ חיים זי"ע, הצדיק רבי נחומקה מהורודנא זי"ע, כדי להדגים את הצורך להתחשב ברגשותיה של הרעייה: שנה אחת ביקר החפץ חיים את רבו בימי החנוכה. כשהגיע זמן הדלקת נרות, העמיד ר'

נחומק'ה פנים כאילו אינו שם לב שהגיעה השעה לקיים את המצווה. חלפו שעתיים ושלוש, ועדיין רבו לא הדליק את הנרות. תמיהתו של החפץ חיים הלכה וגברה. לבסוף נשמעה נקישה על הדלת, ואשתו של ר' נחומק'ה נכנסה לבית. מיד בירך ר' נחומק'ה את הברכות והדליק את נרות החנוכה.

הסביר ר' נחומק'ה זצ"ל: "מובא בגמרא (שבת כג:), שאם מצויות בידו של אדם מעות המספיקות או לנרות שבת או לנרות חנוכה בלבד, נרות שבת קודמים משום שנרות שבת משרים שלום בית. ידעתי כי אשתי תיפגע, אילו שבה הביתה וראתה שהדלקתי את הנרות בלעדיה, ומאחר ושלום בית קודם לנרות חנוכה, המתנתי עד שובה", הסביר הצדיק. "חיי נישואין מוצלחים", הסביר מרן הגר"י קמינצקי זצוק"ל, "תלויים בטיפוח תחושה עמוקה של הכרת הטוב אצל כל אחד מבני הזוג לגבי כל מה שהשני עושה עבורו, הן בפומבי והן בביתו".

בספר 'נאה דורש' מובא, שיהודי בא להתייעץ עם רבנו הגדול, מרן בעל ה'אבי עזרי' זיע"א, על הנהגת ביתו. הראה לו מרן זצוק"ל את דברי הטור בהלכות מילה (יו"ד ר"ס): "ובכל מלין אפילו בצור ובזכוכית ובכל דבר הכורת וכו', ומצוה מן המובחר למול בברזל, בין בסכין בין במספריים, ונהגו כל ישראל למול בסכין". אז הראה לו מרן זיע"א את דברי ה'פרישה', המביא מדרש הכותב, שכשזרק דוד המלך ע"ה את האבן על גלית, חבש גלית כובע ברזל. שינה הברזל את טבעו, שהוא חזק מן האבן, התרכך, חדרה האבן בברזל וגלית נהרג. אז הובטח לברזל, שבשכר זאת יקיימו ישראל את מצוות ברית מילה ע"י הברזל לדורי דורות (כאשר לפני כן מלו בני ישראל באבן או בזכוכית וכדומה). "נמצאנו למדים" - אמר מרן זצוק"ל - "שבגלל שהברזל שינה את טבעו הקשה ונעשה רך, זכה לשכר טוב לדורות, שבו ימולו בני ישראל את בניהם. רק אם תוותר, תזכה לשלום ושלוה בביתך ובכל מעשיך!".

●●●

אברך בא לרשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטינמן זיע"א: פרנסתו מצומצמת אך אינו מתלונן. אמנם אשתו מתלוננת על החום ורוצה מזגן. הוא הסביר לה שזה בגדר מותרות ואין באפשרותם.

שאל מרן הגראי"ל: "מה אתה עושה במשך היום?" "אני יושב בכולל ולומד תורה"

"ובכולל, יש לכם מזגן?", שאל רבנו. "כן". "אז אתה הולך מפה להזמין עבורה מזגן"...

●●●

את הרגישות והצורך לחשוב על השני, אי אפשר להחדיר לעצמנו רק מגיל שלושים. כבר מגיל צעיר עלינו להשריש ולהחדיר לילדינו שעלינו להבין את השני, לוותר לו ולכבדו. ילדים לא אמורים לוותר 'מהאוויר' לאחיהם הקטנים. אם לא נחנך אותם לזה שוב ושוב, והם לא יוותרו ולא יכבדו את הזולת. בתחילה לא בבית, אחר כך לא יוותרו הם לחברותא, בהמשך יריבו הבנים עם חברי החדר בפנימייה ולבסוף בביתם שלהם...

הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א סיפר, שבאחד מלילות שבת בין קבלת שבת לתפילת מעריב, הבחין באברך מתמיד ותלמיד חכם מופלג, שיושב וקורא בספר סיפורים, ספר שמחברו ליקט בו סיפורים רבים על גודלי ישראל. "מה מביא אותך לקרוא סיפורים?", לא התאפק רבה של רמת אלחנן ושאל את האברך. האברך הביט ברב, חייך והשיב: "שמתי לב שהילדים שלי צריכים שיפור ב'בין אדם לחברו'. הרי מוטל עלי לחנכם ולדאוג שיפנימו את חשיבות הוויתור לאחיהם, הכבוד לזולת והידיעה שאנו חיים גם בשביל האחרים. כדי לדאוג לקיום מצווה זו, של חינוך ילדי ל'בין אדם לחברו', אני קודם-כל מראה דוגמא אישית, ומשתדל בכל כוחי לוותר כל העת, לכבד את השני ולהדגיש בקול את העניין החשוב שבזה. וכן, אני גם מעיין בספרי סיפורים על גדולי ישראל, ומחפש בינותם סיפורים על 'בין אדם לחברו'. בשולחן השבת אני מספר לילדים סיפורי מופת שכאלה. הם נהנים מאד מהסיפורים המרתקים וגם מפנימים, בדרך עקיפה, כיצד יהודי צריך להתנהג"... כמה נכון!

כשהלחם והביצים נגמרו

הוא מתגורר בבניין סמוך ממש, 3 דקות הליכה. 'נו, אותו ידיד נעורים הוא לבטח אברך שהפרוטה לא מצויה בכיסו', מהרהר נהג האוטובוס, 'אין ספק כי זו כתובת ראויה'. הוא מאיץ את פסיעותיו בדרכו לביתו של ידיד נעוריו, נוקש בדלת בשעת בוקר מוקדמת, ו...כשהדלת נפתחת, חברו מקבל אותו בהפתעה מהולה בהתרגשות גדולה, הוא מביט פנימה ומגלה כי על השיש במטבח שקיות אוכל ריקות, אין בהן דבר. על כיסא במטבח יושבת רעייתו של חברו ותהלים בידיה, מתפללת בדמעות. כשהוא מסביר לחברו כי 'בדיוק' נקלע הנה, 'בדיוק' רכש לחמים וביצים, ו'בדיוק' העלה בדעתו להעניק לו אותם, החבר מזנק בהתלהבות: 'הרי זה לא יאומן ממש! קמנו הבוקר, וגילינו שהלחם והביצים נגמרו אמש. הילדים שלנו מבקשים סנדוויץ' הכולל לחם וחביתה, אולם לא היתה בידי כל פרוטה. רעייתי החליטה שבמצב כזה יהודי מתיישב ומתפלל בכל לבו לבורא עולם, וזה מה שעשתה. ועיניך הרואות - היא יושבת ותהלים בידיה, והלחמים והביצים הגיעו אלינו עד הדלת, בידי חבר טוב ודואג שנזכר בי לאחר שנות ניתוק ארוכות, והביא לי בדיוק את מה שהתפללתי עליו!' את הסיפור הזה שמעתי מבעל המעשה בעצמו, והוא מטלטל את הלב: ברגע אבוד, כשאין מה לתת בסנדוויץ' של הילד, התיישבה האישה הזו והתפללה. היא הבינה שהיא בשעת מצוקה, אין לה למי לפנות, רק אבא שבשמים יכול לעזור. והוא באמת יכול - כי רק הוא יכול היה לסובב את העולם כך שהנהג יבוא מוקדם לעבודה, יחליט לרכוש מוצרים בעיר זרה, יחפש כתובת עבורם, ויעניק אותם בדיוק לבית הנכון! אחים יקרים, כוח התפילה הזה הוא של כולנו, של כל יהודי. אבא שבשמים לא מנסה להקשות עלינו, הוא יוצר לנו קשיים כדי שנפתח את הלב ונדבר אתו, נבקש ממנו והוא יחוש לעזרתנו. הוא העניק לנו קושי בתקופה זו כדי שנחזק את הקשר עמו ונתפלל אליו מעומק ליבנו, הבה נעשה זאת בכל הלב, ונזכה שהוא יקבל ברחמים וברצון את תפילותינו!

[מתוך פניני פרשת השבוע]

הרה"ג רבי משה חדש זצ"ל

/ הרב יהושע לייבזון

התגלגלו לידינו כמה פרקים מגיליונות הספר שיצא לאור בקרוב, על הגאון רבי משה חדש זצ"ל, ספר מרתק שנכתב בידי בנו הרה"ג ר' אלחנן שליט"א. הנהגתו האצילית של הגאון רבי משה חדש זצ"ל הייתה לשם ולמופת. הנה כמה קטעים נבחרים מהספר:

כמה וכמה פעמים העיר שמן הדין, מותר לאכול בשר בסעודת סיום בתשעת הימים, ולעיתים אנו נמנעים מלעשות כן, אך בל נשלה את עצמנו כי הדבר נובע מעוצם אבלותנו על החורבן, אלא מפני שאיננו מעריכים די הצורך את המעלה והשמחה העצומה שבסיום מסכת! באחד הסיומים שנערכו בתשעת הימים התבטא: "אתם חושבים שאנו מקילים באבלות, אבל לא כך. אנו 'מחמירים' בכבוד התורה!"... אבא לא הסתפק בסיום. הוא דרש לדעת ולזכור! "לא די בהספק", חזר ואמר, "יש לרכוש ידיעות אמיתיות במרחבי הש"ס". אחד התלמידים הגיע להזמין את אבא לסיום מסכת. אבא, שחשש שהלימוד היה מהיר מדי והתלמיד אינו יודע את הדפים שלמד, אמר לו: "הבה נעשה מבחן. נראה שאתה גם יודע וזוכר, ואז ארד לחדר האוכל להשתתף בסיום". התלמיד נבהל, והחשש היה מוצדק. הוא הצליח לענות רק על מחצית מהשאלות, ויצא מהמבחן 'בשן ועין'. מה יהיה עכשיו? כיצד יגיב ראש הישיבה? האם באמת לא יבוא להשתתף בסיום? ומה אומר לחברים?... "הייתי מצפה ממך ליותר", אמר לו אבא, "לכן נעשה הסכם; הפעם אשתתף בסיום, כי התאמצת והשקעת, אבל בפעמים הבאות - תחילה עליך להגיע להיבחן אצלי, ורק לאחר מכן תקבע את הסיום!" הבחור קיבל את הדברים ברצינות גמורה, והשקיע רבות בלימודו. הוא ידע שאבא יבחן אותו! בשנה הבאה נלמדה בישיבה מסכת יבמות, מסכת ארוכה וקשה, והתלמיד הצליח להשלים את כולה, ואף נבחן אצל ראש הישיבה במשך למעלה ממחצית השעה. אבא התרגש מאוד מידיעותיו ופניו נהרו באושר. "זה לא סיום רגיל", אמר לו, "אני רוצה להזמין את כל הר"מים למעמד". וכך היה. חגיגת הסיום נערכה בערב בהשתתפותם של כל חברי הוועד וצוות הר"מים. אבא לא הסתפק בזאת. הוא ירד למשרד הישיבה, נטל דף 'בלנק' שלו, וישב לכתוב מכתב הערכה מיוחד, השמור אצל התלמיד עד היום. "מהימים המאושרים בחיי, הוא יום שבו תלמיד שלי זוכה לסיים את הש"ס", היה אבא מתבטא.

כמה וכמה פעמים ערך אבא סעודה מפוארת, באולם האוכל של הישיבה לכבוד 'סיום הש"ס', בהשתתפות בני הישיבה כולם, בני הישיבה ואף בני משפחתו של התלמיד המסיים. חגיגה זו נערכה רק לאחר שאבא בדק אם הבחור שולט במה שלמד וזוכר את המסכתות. כאשר נוכח שאכן כן, היה מרבה לשבחו ומוצא הזדמנויות לשלוח אליו בחורים ולהיעזר בידיעותיו הנרחבות.

סיפר אחייני, ר' אליעזר יהודה חדש: "בערב פסח האחרון, לאחר כמה סיומי בכורות שנערכו כמקובל לאחר התפילה, נכנסתי עם סבא לחדרו, ועימי נכדיו הגדולים - אשר וינפלד ושלמה זלמן חדש. הוא שוחח איתנו על 'גדלות בלימוד' ואמר: 'ברוך השם אתם לומדים טוב, אבל עליכם לדעת שישנם כאלו שלומדים ונשארים קטנים, משום שלומדים 'בקטן'. צריך לדעת ללמוד 'בגדול'! "כך הבהיר לנו שהכרזתו 'לדעת ש"ס', אין עיקרה ידיעת הש"ס, אלא 'ללמוד בגדול', מתוך שאיפה להיות גדולים".

סיפר אבא בסיום סדר 'מועד' שע"י ארגון 'דרשו': "בבחרותי הייתה לי קביעות כלשהי בלימוד. באחת השנים, בהושענא רבה, סיפרתי לאבא שהיום למדתי גם את הקביעות של מחר, מפני שחששתי שבשמחת תורה לא אספיק את הקביעות היומית. הייתי סבור שבדבריי אלו אשמח אותו, בראותו איך אני שומר על הקבלה שלי... "אבא שמע ונזעק: 'אוי! זו תחילת נפילה!'

"הבנתי למה הוא התכוון. איך ייתכן לומר 'חששתי שמחר לא אספיק'! היש מציאות כזו? 'קבלה' פירושה - תמיד! אם אתה מקיים אותה פעם אחת לפני זמנה, בפעם אחרת אתה עלול לדחות אותה לאחרי זמנה, ומי יודע, זה כבר 'אויס' קבלה. הקבלה צריכה להיות 'תמיד'. 'דרשו ה' ועוזו' - צמוד ל'בקשו פניו תמיד'".

בליל אירוסיו של רבי אביעזר, כאשר שב החתן אל ישיבה, התיישבו השניים ללמוד...

קביעות הייתה לו ללימוד דף ליום, עם ידיד נעוריו רבי אביעזר פילץ, ובמשך תקופה ארוכה הם רכשו בלימוד זה ידיעות נרחבות בסדר מועד. במסמרות קבעו השניים את לימודם, בלי לסטות מהקביעות אף בזמני קושי. בליל אירוסיו של רבי אביעזר, כאשר שב החתן אל ישיבה, התיישבו השניים ללמוד את הדף למרות השעה המאוחרת. לאחר שסיימו את לימודם יצאו בריקוד נלהב, כששמחתם על שזכו לשמור את קביעותם אף ביום זה, עולה על גדותיה. בתקופת האירוסין נסע רבי אביעזר לתקופה ללמוד אצל הדוד הגדול, רבי אהרן קוטלר. ביום הנסיעה ליווה אותו אבא לנמל התעופה, ובזמן ההמתנה התיישבו השניים בפינה צדדית והשלימו את ההספק היומי בפעם האחרונה...אבא הרבה להזכיר את גישתו של סבא המשגיח, לצורה הנכונה של 'קבלה' ושל 'קביעות'. סבא היה אומר שהקבלה צריכה להגיע מתוך החלטה ברורה, באופן שלאחר מכן אין בחירה בדבר. פעם קרא אבא סיפור בקונטרס כלשהו, וביאר אותו לפי דרכו: שני אחים שומרי מצוות עבדו בנמל חיפה. העומס בעבודתם היה גדול, ופעמים רבות התאחרה עבודתם עד הערב. הם שמו לב שבמיוחד בימי שישי, כאשר העבודה מתארכת הם אינם מספיקים להתכונן כראוי לשבת, והחליטו לקבל עליהם לשוב לביתם ביום שישי בשעה מוקדמת. חלפו שבועות אחדים שבהם אחד האחים הצליח לעמוד בקבלה ולקבל את השבת בנחת, ואילו האח האחר נתקל בכל שבוע מחדש בקשיים שונים ומשונים, ולא הצליח לעמוד בקבלתו. "מדוע הראשון עמד בקבלתו והשני נתקל בקשיים רבים כל כך?", שאל אבא. והסביר: "כנראה מפני שהראשון החליט החלטה ברורה וחדה, שבשעה פלונית הוא עוזב את מקום העבודה, ויהי מה! לא משנה אם העבודה הסתיימה, לא משנה אם יש סחורה בחוץ, בכל מקרה הוא עוזב. אחרי שעמד בניסיון הזה כמה פעמים, שוב לא הייתה ליצר הרע רשות לערום עליו קשיים נוספים, כי אין תפקידו של היצר לגרום סתם רעה לבני אדם, אלא רק לנסות להכשילם.

"אחיו, לעומתו, לא קיבל עליו את הקבלה באופן מוחלט, וממילא נותר אצלו מקום לבחירה - אצלו יש ליצר הרע רשות ואף תפקיד לערום קשיים"...

אבא היה מתאר לנו איך שימש סבא דוגמה חיה לשמירת קביעות בכל מחיר. גם כאשר היה טרוד במשך היום ולא הספיק את לימודיו הקבועים, לעולם לא היה עולה על יצועו עד שהיה משלים את הקביעות! בימיה הראשונים של הישיבה, בטרם סודר לכולם מקום שינה, לנו כמה בחורים בדירתו של סבא. בתקופה זו הם זכו לראות איך סבא שומר על הקביעויות שלו בלא לסטות מהן אף ליום אחד. כאשר אירע ובשעת לילה מאוחרת טרם סיים את הקביעות היומית, ושמורות עיניו כמעט נעצמו, היה קם ולומד בעמידה. אחד מהם סיפר, שפעם ראה איך באחד מלילות שבת כבה האור בביתו של המשגיח, בטרם סיים את הקביעות שלו... מה עשה? פתח קמעה את התריס, נטל בידו גמרא קטנה, נעמד ליד החרכים שמבעדם חדר מעט אור, וסיים את קביעויותיו.

כל מראהו, כל הליכותיו - הכול אמר הדר, שאותו רכש בבית היוצר של ממלכת 'סלבודקה'. לא פלא שרבים כינוהו 'האחרון לממלכת

סלבודקה' ובכינויים נוספים כיוצא בזה. סיפר רבי אברהם משה זיסקינד: "פעם אחת נכנסתי לחנות צילום של גוי מקומי בדרום אפריקה, והנה לנגד עיניי תלויה תמונה גדולה של ראש הישיבה! '"מנין לך התמונה הזאת?' ,שאלתי בתימהון את בעל החנות, והוא השיב לי: 'פעם הלכתי ברחוב, והנה למולי צועד אדם שפניו מאירות וכל תנועותיו אומרות אצילות והדר. צילמתי אותו ותליתי בחנות'..." אפילו גוי בקצה העולם הבחין בהדרת הפנים הקורנת מאבא.

"בן תורה דארף זיין א'מענטש", היינו שומעים את אבא חוזר שוב ושוב. "להיות בן אדם!", היה דורש גם מן התלמידים. בכל מקום, בכל מצב, בכל דרגה - לפני הכול תהיה בן אדם. מרגלא בפומיה של אבא, כי בשפה הסלבודקאית לא הרבו להשתמש במונח 'אסור'. ישנם דברים רבים שאינם אסורים, אך בכל זאת אינם מתאימים לבן מלך בממלכת סלבודקה. "עס פאסט נישט!" - זה לא מתאים - - - וכאשר אומרים על משהו שאינו מתאים לבן תורה, הרי זה כאילו אומרים שיש בו איסור גמור!

הנהגה זו כללה תחומים רבים ופרטים אין-ספור שאבא לא ויתר עליהם. הוא גרס כי 'אדם' מורכב מכל הפרטים הללו, וחיסרון באחד מהם, ולו בפרט קטן - מעיד על חיסרון במעלת ה'אדם', עס פאסט נישט... "היו שחשבו שבסלבודקה אין מסגרת", אמר אבא, "סברו שכל אחד שם חי לבדו, בלא השגחה, וצריך להבין בעצמו מה מתאים ומה לא... "אבל מקובלני מאבי מורי המשגיח, שיש מציאות של 'סוגה בשושנים', מציאות שבה פרחים ועצי פרי משמשים גדר נוי וחוסמים את מחבלי הכרמים. וזו דרכנו! להעמיד גדר נוי, לא גדר קוצים. בתוך גינות נאות המקיפות את הבית בפרחים ושושנים - כל אחד רוצה להיות ואינו מבקש לפרוץ את הגדרות. בדרך זו, שבה ריח העלים ופריחת השושנים שובים את הנפש, נמשך האדם אל תוך הבית פנימה, אל תוך בית המדרש".

כך נהג גם כאשר נאלץ להעיר לתלמיד. "לבחור כמוך זה לא מתאים", היה אומר ומעביר תוכחה מחייבת: "זהו הכבוד שעליך לנהוג בעצמך!". הליכותיו של בן תורה צריכות להתאים ל'בן מלך' 'גדלות האדם' מן האסכולה הסלבודקאית, דורשת הנהגה אצילית ונכבדת היאה למלכת כהנים וגוי קדוש. אבא זכה לחנך דורות של תלמידים, להנהגה מלאת דרך ארץ בכל המובנים. בעבודת חינוך יום-יומית החדיר בהם את ההנהגה המכובדת בכל מקום, בהראותו להם את הדרך שבה ילכו בכל עת ובכל מצב. אכן, זכתה ישיבת 'אור אלחנן', ובוגרי הישיבה לדורותיה ניכרים בהנהגה ייחודית המאפיינת אותם. כמה נחת רווה אבא, כאשר שמע מאנשים כי תלמידיו בולטים בהנהגת דרך ארץ, בנכבדות וברוממות! באחד הימים הגיע אל אבא מכתב מרגש, שבו גולל אדם זר סיפור ארוך, והביע התפעלות רבה מהתנהגותו המיוחדת של אחד מתלמידיו של אבא. את המכתב הוא פתח בקריאה 'אשרי רבו שלימדו תורה!' וכך סיפר: "הוצרכנו לנסוע לארה"ב עם שבעת ילדינו הקטנים. הנסיעה הייתה דרך אנגליה, והייתי במתח גדול, שכן לא ידעתי את השפה כלל. והנה פגשנו בבחור ישיבה השב לביתו בחו"ל. שאלתיו מהו מסלול הנסיעה שלו, וכשהתברר שהוא זהה לשלנו - נצמדנו אליו, והוא מילא את תפקידו בנאמנות.

"בנמל התעופה באנגליה, הידוע בגודלו העצום, התקדמנו לעבר שער היציאה למטוס, והנה התברר שיש בעיה עם כרטיסי הטיסה שלנו. נאלצנו לשוב לאחורינו ולחזור את כל המסלול הארוך כדי לסדר את הבעיה. הבנו מייד שאת הטיסה הקרובה נפסיד.

"אבל את הצטרפותו הטבעית של תלמיד הישיבה אלינו - לא הבנו כלל וכלל... הוא נשאר עימנו, ליווה אותנו עד שהבעיה סודרה, ובסייעתא דשמיא אף הספקנו את הטיסה המתוכננת.

"היות שאין אני יודע את כתובתו של הבחור, רק את שמו - דוד ואחנון שיחי' מוונצואלה, אמרתי להוקיר טובה למקום שלימדו תורה ואורחות חיים נאצלים כאלו.

"כמו כן, יש להביע את ההתפעלות מהנהגתו של הנ"ל כל הדרך, כבן בתורה בהנהגה, במלבוש ותפילה וכו'. הוא בכל אורחותיו מביע 'תלמיד ישיבת אור אלחנן' המעטירה, ומקדש שם שמים בכל הליכותיו".

אבא קיבל את המכתב במוצאי שבת. הוא התרגש למקרא הדברים ורצה לשתף את הורי הבחור בהתרגשותו, אך בשל הפרשי השעות, בוונצואלה עדיין הייתה שבת. אבא המתין עד רגע יציאת השבת בוונצואלה, ומייד התקשר. ההורים נדהמו לשמוע את קולו של ראש הישיבה, ביודעם שהשעון בארץ ישראל מורה על שעה של לפנות בוקר... פעמים רבות שמעתי מהתלמיד כמה התרגשו הוריו משיחת הטלפון ההיא. "את החינוך הזה", הם חזרו ואמרו, "ספג הבן בישיבה, ואין אנחנו מספיקים להודות להשם שהובילו למקום זה". ■

תשובה מאהבה ותשובה מיראה

/ הרב שמעון ממן שליט"א

"ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך. בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה... ושבת עד ה"א ושמעת בקולו" (דברים ד, כט-ל) מבאר רבינו אור החיים הקדוש, שבאה התורה לגלות לנו כי ישנם ב' הדרגות במעלת התשובה. ישנה תשובה שבני ישראל עושים מתוך התעוררות עצמית שלהן, ע"י שמכירים את חיובם עם ה' ולכן יכופו את יצרם, והיא הנקראת תשובה מאהבה. וישנה תשובה הבאה מתוך יסורין של האוייב, וצועקים אל ה' מתוך כאב לב. וכנגד אותם ב' הדרגות דיבר משה רבינו אל כל ישראל. כנגד התשובה מתוך אהבת ה' אמר הכתוב "ובקשתם משם את ה"א" שיתעוררו הלבבות לחיבת ה'. "ומצאת" אע"פ שיש בידכם עבירות חמורות, פטורים אתם מן היסורין ודי לכם בעשיית התשובה. והטעם לזה "כי תדרשנו בכל לבבך" שתשובה כזו היא תשובה שלימה בכל לב ונפש.

וכנגד התשובה מתוך יסורין אמר הכתוב "בצר לך ומצאוך" כלומר, מחמת היסורין אשר עשה לך אוייבך. ולא הזכיר כאן "בכל לבבך", כי ע"י היסורין הוא שב בתשובה שלימה. ומה שחסר לשבים מחמת

שחזרו בתשובה רק בגלל היסורין, משלימין אותו ע"י קבלת היסורין, כי היסורין ממרקים את העוונות ומטהרין את הנפש. ומה שחסר לכת הראשונה מצד שלא עברו עליהם יסורין, משלימים את מדרגתן ע"י מעלת התשובה לה זכו שהתקרבו לה' מתוך אהבה. וסיים הכתוב "כי אל רחום ה"א" להורות לכל כי ענין התשובה הוא מחסד ה' על עמו, להתנקות מן החטא ולחזור ולהתקרב אל ה' כמו קודם החטא. עוד מבאר רבינו, מאמר הכתוב "ובקשתם משם" היינו כשתהיו בין האומות תתפללו אל ה' את הדברים הנצרכים לכם. "ומצאת" שה' יהיה מצוי לכם תדיר לקבל תפילתכם ולמלא את בקשותיכם. ואומרו "ומצאת" בל' יחיד, כי לא לכולם ימצא כשיקראו אליו אלא ליחידי סגולה. והטעם לזה "כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך", כי המבקש בקשה מה' צריך התעצמות גדולה, בכדי לרצות את ה' למלא בקשותיו.

ומה שאמר "בצר לך" מדבר בהבטחת הגאולה, כי בצר לבני ישראל בעת הגלות, עוד ימצאו אותו השמדה מן האדמה והפצה בין האומות והמעטה שיישארו מתי מספר, והם חבלי משיח. ולא יהיה להם הצרות בתמידות בזמנים ארוכים אלא באחרית הימים. ומבטיח להם ה' שיעורר את לבם אז לשוב בתשובה כמו שכתוב "ושבת עד ה' אלהיך". והטעם להבטחה זו "כי אל רחום ה"א לא ירפך..." ויחזק את ליבך לחזור בתשובה.

ודברים אלו צריכים לעורר ולחזק את רוחנו, שאע"פ שאנחנו רואים שהגלות מתמשכת והולכת ומתגברת בכל יום בכל עת ובכל שעה, מ"מ אל לנו להתייאש חלילה. אלא אדרבה לתת אל לבנו שאינם אלא חבלי משיח הסמוכים לביאת המשיח ולגאולה הקרובה בב"א. אמנם בוודאי שצריכים להכין את עצמנו מבחינה רוחנים גבוהה, שנהיה ראויים לביאת המשיח ולבניין בית המקדש.

וראשית כל צריך כל אחד ואחד מבני ישראל, להתחזק בדברים שגרמו את חורבן בית המקדש. ובפרט להתרחק משנאת חינם, שהיא העוון החמור ביותר שגרם את חורבן בית שני, כמו שאמרו רז"ל (יומא ט:) ע"ש. וכיון שעד עכשיו עדיין לא זכינו לבניין בית המקדש, סימן שעדיין אותו עון שורה בתוכנו. וא"א לזכות לגאולה השלימה, אא"כ נתקן את עצמנו בחטא הזה, ע"י הגדלת אהבה בין אדם לחברו, והיינו אהבת חינם למעלה מן המשוער.

גם עלינו ללמוד מזה, שאפילו עתה בעת הגלות שאין לנו בית המקדש קיים, מ"מ עדיין ה' קרוב אל כל אחד ואחד מבני ישראל, ושומע הוא תפילת כל פה באשר הוא. ואין תפילה שהולכת חלילה לאיבוד. וגם אם לא ניכר לנו שנתקבלה, אינה ראיה כי לפעמים ישנם עיכובים אחרים למניעת קיום הבקשה. וגם לפעמים הבקשה של המתפלל אינה לטובתו, וברוא עולם שיודע זאת עושה עמו חסד ולא עושה את בקשתו, ומ"מ הועילה תפילתו לדבר אחר הראוי וטוב לו. ולזאת צריך להחדיר בתוכנו אמונה שלימה בה' שעושה הכול לטובת בריותיו, גם אם לאדם נראה שאינו כן.

שופר לעתות גאולה

תמונתו ההיסטורית של הרב הראשי לישראל וצה"ל, הגר"ש גורן תוקע בשופר כשהוא מוקף בצנחנים נרגשים - היא מסמלי הניצחון במלחמת ששת הימים. אך מעטים יודעים שמאחורי השופר שבו תקע הרב גורן מסתתר סיפור מעניין.

ראשיתו של הסיפור במרוקו, בשליחות רבנית לאוראן שבאלג'יריה, שאליה יצא הרב דוד הכהן סקאלי ובידו שופר מרוקאי מקורי, שבו תקע לבני קהילתו בחודש אלול ובחגי תשרי במשך שנים רבות.

הרב סקאלי היה ציוני נלהב ואהב את ארץ ישראל בכל מאודו. הוא האמין שהגאולה הולכת וקרבה, והפיץ ברבים שהגאולה תגיע בשנת תשכ"ח. באחד הימים הגיע אל הרב סקאלי תלמידו וחתנו הרב דוד אבן כליפא, ובישר לו שהוא עומד לעלות לארץ. הרב סקאלי שמח והתרגש, העניק לו במתנה את השופר שלו, ואמר לו: "בשופר זה ראוי לתקוע בזמן הגאולה."

כשהגיע הרב כליפא לארץ הוא פגש את הרב גורן שהיה באותם ימים הרב הראשי של צה"ל, והם שוחחו ארוכות. הרב כליפא שמח לשמוע על פועלו הרב והעניק לו במתנה את השופר, בעודו מציין את דברי הרב סקאלי: "בשופר זה ראוי לתקוע בזמן הגאולה."

הרב גורן שהיה נרגש מהמעמד אמר לרב כליפא: "שמו של רבך וחותנך הוא דוד הכהן (סקאלי) ושמו של חותני הוא הרב דוד הכהן (הרב הנזיר). רבך היה צדיק וחסיד וחותני הוא צדיק וחסיד. רבך חלם על ירושלים וחותני גר בירושלים. אם כן, ראוי ששופרו של רבך שיהיה מונח אצל חותני." וכך היה.

עברו הימים והשופר נשכח בבית הרב הנזיר בירושלים. כשהחלה מלחמת ששת הימים הצטרף הרב גורן לכוחות הלוחמים בגזרת הדרום, וכאשר הג'יפ שלו נפגע ועלה באש, נשרף אתו גם שופרו של הרב גורן. הפגיעה לא הרתיעה את הרב גורן שבמהרה השיג רכב אחר ועלה לירושלים והצטרף לכוחות הלוחמים. עם כניסת הצנחנים לעיר העתיקה קרא הרב גורן בבהילות לעוזרו ושלח אותו לבית חותנו להביא משם את השופר. העוזר מיהר לביתו של הרב דוד הכהן (הנזיר), והביא משם את שופרו של הרב דוד הכהן סקאלי. כך הגיע השופר שעשה את דרכו ממרוקו דרך אלג'יריה לירושלים לידי הרב גורן, שהריע בו את תרועת הניצחון בכותל, ובכך נתקיימה נבואתו של הרב סקאלי: "בשופר זה ראוי לתקוע בזמן גאולה."

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net